

EL LLIBRE DE LA SETMANA

PERFIL

DESPRÉS DE POSAR LA MÚSICA AL CENTRE AMB 'DISSET PIANOS', RAMON SOLSONA TORNA A LES LLIBRERIES AMB UNA NOVEL·LA QUE ES MOU ENTRE L'ALEMANYA DE L'EMIGRACIÓ I LES VINYES DEL PRIORAT.

JORDI LLAVINA

Quan estava a punt d'acabar aquesta història de Ramon Solsona –una campanada sonora– vaig començar el nou diari de Francesc Parcerisas, *La tardor em sobta*, que inclou una citació de Kierkegaard: "Hem de viure la vida mirant endavant, però només la podem comprendre mirant enrere". L'afirmació del pensador danès podria haver fet la funció d'encapçalament que, al llibre que comento, compleix el cèlebre conte de Julio Cortázar *Instruccions per pujar una escala al revés*, que Solsona ha traduït expressament. La vida només es pot comprendre quan hem acumulat prou experiència per començar-ne a capir algun sentit i l'avaluem en perspectiva.

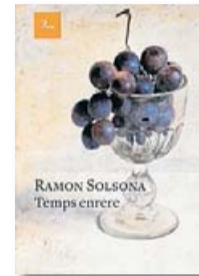
El principal argument estructural d'aquest relat és avançar cap enrere: si en descomptem el capítol final, més curt –una coda emocionant que té lloc l'any 2018–, la història comença el 2015, quan els dos pro-

tagonistes, l'Elvira i el Tomàs, gairebé setantegen, i els seus fills, la Lotte i el Klaus, viuen la trentena, i va progressant al revés, cap al passat. Charles Baxter, en la novel·la *Primera luz*, ho va practicar d'una manera encara més radical: la llum primigènia era la de la gestació dels dos protagonistes. El barceloní en fa un ús subtil, que posa en qüestió que l'interès d'una història sigui anar coneixent els episodis a mesura que progressem en la vida dels personatges, tot seguint el sentit de les busques del rellotge.

El simbolisme d'una paraula

En una estructura com la de *Temps enrere* hi ha una munió d'elements, de referències, de detalls, que ja han aparegut en la narració, però que només fent-nos remuntar a l'origen de l'existència dels protagonistes poden ser valorats en tota la seva profunditat. Posem per cas: el mot alemany *helau*, una expressió de sorpresa fonda, que no té un equivalent exacte en la nostra llengua. És la primera paraula de la novel·la (i també l'última), però, més enllà d'aquesta privilegiada funció d'obertura i de clausura, apareix al llarg de tota l'obra, sempre revestida d'un simbolisme sever. N'hi ha molts més, de detalls d'aquests, que el llegidor anirà trobant i retrobant al relat: una ploma Inoxcrom de l'Elvira, l'epistaxi que pateix en Tomàs, la veu afrodisíaca de Mahalia Jackson, els Mercedes d'en Ricardet...

Solsona és un narrador molt competent, que no deixa mai de petja el lector. Aquí se serveix d'una rigorosa tercera persona –en una omnisciència condicionada per la progressió temporal inversa– continu-

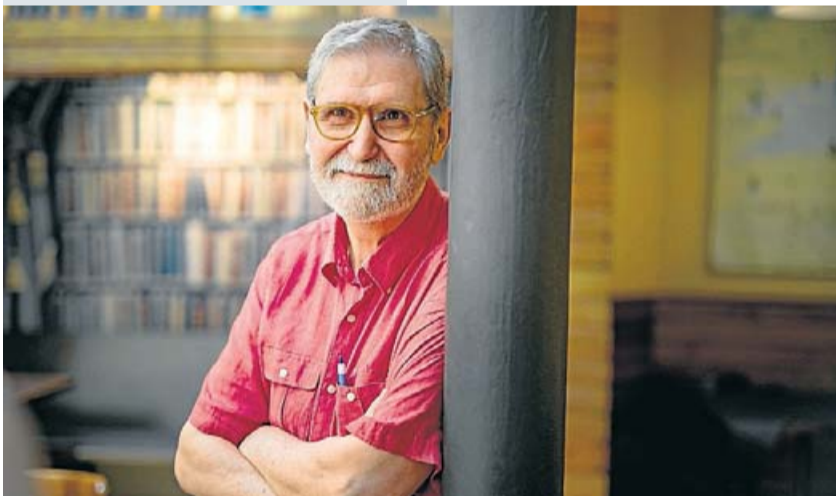
TEMPS ENRERE
RAMON SOLSONA
PROA
704 PÀG. / 20,90 €

ament interrompuda per uns claudàtors que encapsulen la veu dels personatges. Una tercera persona massa escrupolosament notarial, perquè les pàgines informatives sobre les últimes dècades d'aquest país i del món tenen, a parer meu, un pes excessiu. En el relat, tan net i sense entrebancs, destaquen els incisos que reproduïxen la veu dels personatges prioratins. I és que un dels escenaris de la història, el més vívid i ben descrit, és el de les terres del Priorat, bressol del mas Miquelís, d'on prové l'Elvira. Els altres dos són la Barcelona menestral, la ciutat d'en Tomàs, i Alemanya –les ciutats de Düsseldorf i Bochum, sobretot–, on, per raons diferents, han recalat els dos protagonistes. Solsona té molt bona orela, com ha demostrat a bastament amb la seva producció: els *Reixos*, *plegar avellanes*, *piar raïm*, *dillums-dimats-dumenge*, entre moltes altres, són expressions pròpies de la parla d'aquesta comarca. D'altra banda, l'Elvira ha dedicat la seva vida a l'estudi dels modismes i maneres pròpies de dir en unes quantes llengües.

L'antiga força de la mà de l'home

Temps enrere és una novel·la esplèndida que reflecteix allò del vers vinyolià que clou el poema *Dies al camp*: "l'antiga força de la mà de l'home". Com que un dels llocs d'acció i reflexió de la novel·la són els costers prioratins –i, per descomptat, la sorprenent evolució de l'elaboració vitivinícola en aquest país a la falda del Montsant–, hi ha pàgines magnífiques que es podrien posar costat per costat de poemes com *Mending wall*, de Robert Frost, que reflexiona sobre l'esforç de civilització per redreçar marges. Es tracta, per damunt de tot, d'una història d'amor commovedora, d'un realisme de vegades entenedidor i d'altres escruixidor. Història de promeses complertes i de somnis no sempre realitzats, de fatalitats en forma de destí inesquivable, d'esperança i tedi. De tot allò que no es veu, però que, tanmateix, acaba tenint una repercussió fonda en la nostra consciència: com els moviments sísmics a què en Tomàs ha consagrat tants anys d'estudi i feina professional. ♦♦

RAMON SOLSONA
ESCRIU UNA
HISTÒRIA
D'AMOR
COMMVE-
DORA QUE
TÉ COM A
PARTICULA-
RITAT QUE
AVANÇA CAP
ENRERE

FRANCESC MELCION

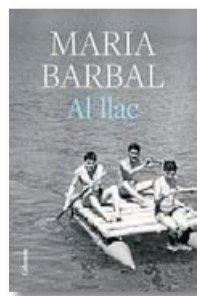
Retaule d'estiu

M. ÀNGELS CABRÉ

Com ja va demostrar en la seva darrera novel·la, *Tàndem* –guardonada amb el premi Josep Pla 2021–, Maria Barbal (Tremp, 1949) es mou bé en les distàncies curtes. Ho ha tornat a fer ara en el seu darrer títol, *Alllac*, una història coral on les peces van encaixant com les d'un retaule i on dedica una escena a cada personatge. Aquí la figura central és la Nora, una nena de dotze anys, assenyada i observadora, que els diumenges d'estiu es deleix per anar al pantà –que els habitants de la zona anomenen llac– no només per ficar-se a l'aigua, sinó també per la companyia de la Lídia, casada amb

el cosí de la seva mare, que és qui li va ensenyar a nedar.

El lloc on passa l'acció és Tremp, el poble natal de l'autora, i la infantesa un territori que es presta a l'enlluernament. La Nora admira la Lídia, que és barcelonina i ha portat al poble un cert glamur urbà. A la nena li agrada compartir el temps amb ella perquè li sembla que li parla de tu a tu. També el seu marit, el Toni, que és guapo i simpàtic, agrada a la Nora. Però els que no li agraden gens ni mica són els altres companys d'esplai vora el llac: el dependent de la sabateria del Toni, la seva dona i el seu nen, en Quim, que a la Nora li sembla una veritable llauna. En aquelles hores de gaudi que són tot un privilegi, la nena voldria que ells no hi fossin; però hi són.

ALLLAC
MARIA BARBAL
COLUMNA
156 PÀG. / 18,90 €

El grup hi va en tren, al llac que és en realitat un pantà; mentre que el Toni apareix sempre més tard amb el seu Seat vermell i el gos. Quan arriben a l'estació, fan drecera i comenten l'agradable jornada que els espera: "Aviat ens podrem banyar, hem dut la pilota i el pneumàtic, dinarem quan arribi el Toni, l'aigua no pot estar gaire freda. I, sobretot, en veure'l: el nostre lloc preferit està lliure!" Aquelles jornades han quedat enregistrades en la ment de la Nora com un paradís; encara que uns anys més tard –no gaires–, després de conèixer la veritable dimensió del pantà, aquella vora on passava els diumenges d'estiu li semblaria molt poca cosa, com un record difuminat i prou.

Un record inesborrable

Segurament tothom atresora en la seva memòria un episodi de la infantesa que destaca per sobre dels altres

pel seu poder transformador. Clarament perquè ens va fer créixer i ens va inclinar cap al que som. Un record que no podem de cap manera esborrar. "Canviaria res d'aquells estius d'anar al llac sabent per endavant que passaria?", es pregunta la Nora...

Aquest és bàsicament el relat d'un diumenge concret en el qual les coses es van precipitar a causa d'un succés que no desvelarem pas aquí. Els diferents punts de vista s'encavalquen àgilment i van completant la narració dels fets. Barbal ens apropa a cada personatge i la seva circumstància, i confegeix aquesta mirada de conjunt. Al final, el relat d'un episodi posterior a aquell diumenge clau s'explica potser una mica precipitadament o no acaba d'encaixar en la fluïdesa de l'episodi central de la novel·la. Sigui com sigui, aquesta torna a ser la Barbal que sap narrar i que mereix la fidelitat dels seus lectors i lectores. ♦♦